

Ve dvou pracujeme koncentrovaněji

■ Z původně početnějšího Divadla Na stromě vytvořil Jan Říha společně se Svatavou Dofkovou duo, které si jako první inscenaci vybralo zpracování známé pohádky Hrnečku, vař. Divadlo Strom si nyní užívá komfortu, jaký poskytuje hraní jen ve dvou lidech. Jak vyplývá z rozhovoru s Janem Říhou, soubor si chce uchovat komorní ráz i nadále.

■ **Strom je velmi prostý a zároveň tajemný název. Jak vznikl?**

Vznikl z původního Divadla Na stromě, ale základ je stejný a mnohovýznamový. Strom je něco, co roste dlouho, co má pevné kořeny, o co se můžeme opřít, kam si můžeme vylézt a něco, co nám poskytne stín, zkrátka bezpečí.

■ **Jak se Divadlo Na stromě přerodilo do současné podoby?**

Změnil se počet lidí. Ne, že bychom se rozešli ve zlém, ale dvě děvčata otěhotněla, jeden kluk se odstěhoval mimo Brno, což bylo problematické, a další šel hrát do jiného divadla. Bylo potřeba s tím něco udělat. Buď to úplně zrušit, nebo ne. Když už byl soubor rozjetý, měli jsme dekorace, už jsme hráli, byli jsme připravení a podobně, bylo mi líto divadlo úplně zlikvidovat. Byl jsem v něm zůstal sám.

■ **Vychutnáváte si nyní pohodu, kterou jste s Divadlem Na stromě neměli?**

S Divadlem Na stromě jsme pohodu měli, ale jinou. Bylo to trochu chaotičtější. Ten spolek vyžadoval větší spolupráci. Jeden měl víc času, druhý méně. Ve dvou se lépe domluvíte na zkoušce. Oba máme rodiny, oba máme děti a každý navíc bydlíme jinde. Domluvat

zkoušky za těchto okolností je komplikovanější, ale ve dvou to vždycky jde. Scházeli jsme se po víkendech, nazkoušeli hru poměrně rychle a bez jakýchkoli problémů.

■ **Co je nejlepší na hraní jen ve dvou?**

Koncentrovaná práce. Ve větší partě je společnost. Trávíte tam veškerý svůj volný čas a je to fajn, ale mám pocit, že ve dvou nazkoušíte inscenaci daleko rychleji a precizněji.

■ **Hrnečku, vař je první inscenace pod hlavičkou Divadla Strom. Chcete se zaměřovat jen na pohádky?**

Možná uděláme ještě nějakou pohádku, ať nemáme jen jednu. Určitě bychom chtěli i něco pro dospělé. Zaměříme se ale na komornější inscenace. To znamená, že nebudeme hrát například v patnácti lidech. Oba účinkujeme ještě v jiném amatérském brněnském divadle a Divadlo Strom máme jako doplněk. Hrnečku, vař je pohádka, jejíž motiv je znám. Když se to tak vezme, jde o příběh na tři věty. Dá se libovolně zpracovat.

■ **Během představení si povídáte s dětmi, které na vás pak reagují i ve chvílích, kdy je k tomu přímo nevyzýváte. Jakou nejzábavnější průpovídku jste od nich zatím slyšeli?**

Na začátku se jich ptáme, jestli neznají nějaké hádanky se zvířátky. Jeden chlapec začal: „Má to čtyři nohy a čtyři rohy.“ Zeptal jsem se ho: „Není to stůl?“ Odpověděl, že je. Pokračoval jsem: „A jinou o zvířátkách znáte?“ Děti jsou zábavné vždycky. Pokaždé se najde nějaký dobrák, který představení okoření.

■ **Chcete se věnovat hlavně českým pohádkám nebo v budoucnu sáhnete i po nějakých zahraničních?**

Takhle jsme nad tím neuvažovali. Záleží na tom, jestli mě pohádka osloví a je jedno, jestli je česká nebo zahraniční. Musí mít nějaké téma, ze kterého máte pocit, že může dál narůst, a že z něj můžete něco udělat.

■ **Plánujete podrobně, s čím přijdete příště?**

Ne. V tom tkví pohoda Divadla Strom. Nic nás netlačí, včetně termínů nebo závazků vůči ostatním.

■ **Jaké je režírovat sami sebe?**

Je to blbě. Spíš jsme se k tomu přiklonili z nouze, ale nemá se to dělat. Natočili jsme si generálku, ať víme, jak vypadáme a jinak jsme si jednotlivé věci říkali vzájemně.

■ **Chcete k sobě v budoucnu přizvat režiséra?**

Chceme. Pohádka ještě jde, ale kdybychom pracovali na něčem složitějším, třeba pro dospělé, asi bychom si někoho vzali. Můžeme se totiž dost zadrhnout na tom, že nebudeme mít třetí oko. Byla by to škoda, kdybychom si s tím už dali nějakou práci. Třeba bychom mohli najít jenom nějakého mentora nebo někoho, kdo se na nás jednou za čas podívá, ale zároveň musí jít o člověka s režijními zkušenostmi. Už jen z toho důvodu, že by to byl někdo nezaujatý a odborník.

Jak si zahrát pohádku *DS Heřman Heřmanův Městec*

■ Že k vyprávění pohádky není potřeba ani opulentní výprava, ani jinak náročné prostředky, se nám rozhodl ukázat Divadelní soubor Heřmanův Městec, který v představení *Jak si zahrát pohádku* své malé diváky zkusil seznámit s hrou na „jako“, pomocí které lze realizovat téměř cokoliv.

Hra na „jako“ spočívá v tom, že cokoliv se může „jako“ proměnit v cokoliv jiného – stačí vzájemná domluva nebo nějaký oboustranně akceptovatelný znak. Jinak řečeno jde vlastně o seznámení s prostředky antiiluzivního divadla – v první části představení víceméně teoreticky, posléze prakticky. Inscenace heřmanovských je sestavena jako jakýsi pomyslný „sendvič“ zvenčí ohraničený přiznanými civilními postavami herců, kteří vysvětlují, v čem hra na „jako“ spočívá a vylosují zdánlivě náhodnou pohádku, na které to lze demonstrovat – a uvnitř je vložený příběh této vylosované pohádky – konkrétně pohád-

ky o zvířátkách a loupežnících. Co se souboru daří, je komunikovat s dětským divákem a navázat s ním zpočátku konstruktivní kontakt.

Horší to začne být, když dojde na samotnou pohádku, protože tam najednou na komunikaci s dětmi není dost místa a duchapřítomnosti – a na nápady, jak si poradit s oním „jako“ principem není dost invence. Příběh pohádky je tedy ve výsledku dost okleštěný, jako by na ní ani moc nezáleželo. Zvířátka odcházejí ze statku jen proto, že statkářka jim nechce tolerovat lenost (tzn. je zlá !?!), a když ve světě neuspějí se svým muzicírováním, usnou v lese v loupežnické chaloupce. Loupežníci moc loupit neumí a jsou schopni jen sekýrovat nezkušeného kolegu. Když vysloví plán přepadnout statkářku, kohout se naprosto bezdůvodně rozhodne zakročít. To posléze spočívá v tom, že zvířátka jsou náhodně načapána loupežníky v komůrce, kde spala. Co se v komůrce stane nevidíme, protože se to odehraje za plentou, slyšíme jen povyk a zvuk hudebních nástrojů, na které zvířátka hrála – a vidíme jen to, že se loupežníci leknou a utečou. Zvířátka se posléze vrací zpět

na statek, přičemž jediný důvod jde vystopovat v tom, že se sama neuživí. Kdyby to člověk bral do důsledku, je to pohádka o líných vyžírkách.

Jde o to, že pohádce samotné chybí smysluplná pointa. Nevolám po nějakém poučném moralizování, ale přeci jen (a zvláště když se protagonisté ohání slovem „archetyp“) aby pohádka měla smysl, by měla o něčem být. Můžeme sice přistoupit na to, že nejde o to „co“, ale „jak“ – tedy že nejde o příběh, téma, poslání – ale o artistnost zvolených prostředků – ale v takovém případě by tyto měly být excelentní. A to zde – při vší úctě – nejsou.

Celé ústřední „jako“ se vyčerpá informací, jaká která čepice představuje „jako“ kostým té které postavy, ale pohádková prostředí se už zbytečně popisují hadry přinesenými ze zákulisí, a co vidí loupežníci,

když se tak vyděsí při pohledu na kočku, psa, prase a kohouta, se dozvíme jen ze slov, protože se to odehraje za plentou. Interaktivní komunikace s dětmi končí v okamžiku, kdy děti zareagují neočekávaně – v takovém případě jsou ignorovány bez ohledu na to, že je jejich reakce velmi logická a že na začátku představení byli k interakci vyzváni.

Závěrem lze říct, že antiiluze k současnému divadlu nepochybně patří a interaktivní komunikace je zase dobrý způsob, jak dětem ukázat, že divadlo je dialog a ne jen mauzoleum, kde jsou povinny pouze nábožně mlčky zírat. Ale pokud člověk pracuje s prověřenou tradiční pohádkou, neměl by ztrácet ze zřetele, o čem tato ve své podstatě je, jinak není zřejmě, o čem má být celé představení jako takové.

Kateřina Baranowska

Hrnečku, vař *Divadlo Strom Brno*

■ Přiznám se, že než jsem šel na představení brněnského divadla *Strom Hrnečku, vař*, doufal jsem, že se ona avizovaná kaše nebude vařit kdesi v zákulisí nebo v šatně a že nás o tom účinkující nepřijdou pouze slovně informovat. A ejhle, stal se divadelní zážrak, ona kaše opravdu vycházela z hrnečku, který vařil, a bylo jí moře. Velmi mile mě to překvapilo. A konala se nejen kaše, ale i divadlo se vším všudy.

Autorská pohádka na motivy známého příběhu K. J. Erbena o kouzelném hrnečku (scénarista, režisér, autor kostýmů a hudby v jedné osobě Jan Říha) jako by byla ušita na míru oběma protagonistům – opět Jan Říha a Martina Zitová. In-

scenátoři velmi dobře věděli, pro jakou věkovou skupinu pohádku koncipují, a tomu přizpůsobili všechny jevištní složky. Je známo, že ve velké většině jsou děti zhruba do šesti let schopny vnímat pouze jednotlivosti nebo jednoduchý

příběh, se kterým se již setkali. Soustředili se tedy na přehledné vyprávění známé pohádky a jako rámec si zvolili setkání Jasmínky a Františka cestou na trh, kdy ona zjistí,

že on je z Obyčejova. Jasmínčin dědeček tam býval kronikářem, a tak ona stejně jako František zná příběh o hrnečku, který sám vařil a který se kdysi v Obyčejově udál. Za-

čnou jej vypravovat. Cenné je, že nad tzv. hereckou exhibicí vítězí snaha příběh o lásce i lidské závisti smysluplně jevištně vypravovat a tento příběh není pouhou záminkou rozvíjení hereckých ekvilibristik. Přes to nechybí humor, který však vždy vychází z dramatických situací (hubená zvířátka u Berky, volání na poplach sovy Jůly jako siréna sanity, po kaši obézní slepice Lenička atd.). Za zásadní zmínku stojí i prozódická rovina inscenace, ve které je přímá řeč postav samotného příběhu o hrnečku, který vaří, realizována ve verších. Interpreti se s tím vyrovnávají způsobem, že je verš přirozeným prostředkem jejich vyjadřování, pomáhá jim

(na rozdíl od případů, kdy spíše „překáží“) a povyšuje tuto linii do výsostně divadelní poetické stylizace. Předností je rovněž komunikace s nejmenším divákem, která probíhá na bázi „zatažení do příběhu“, nikoli násilnou interakcí. Přičteme-li k tomu funkční a přitom esteticky působivou scénografii (včetně kostýmů a znakových prvků) a takřka precizně vybudovanou hereckou interpretaci obou představitelů (včetně slovního projevu), můžeme bez nadsázky mluvit o velmi zdařilé, svým způsobem ojedinělé a rozhodně inspirativní inscenaci na poli činoherního divadla pro tu nejmladší věkovou skupinu diváků.

Milan Schejbal

Divadlo se vejde do tří aut

■ O pohádkách, souboru a divadle jako takovém jsem se bavil s režisérem souboru Heřman z Heřmanova Městce Josefem Rezáčem.

■ **Hrajete v minimalisticky řešené scéně. Má to nějaký jiný než režijní důvod?**

Vždycky máme co nejúspornější scénu. Je to otázka podmínek, za jakých divadlo děláme. Nemáme svoji scénu a na jevišti se můžeme dostat třeba až dvě zkoušky před premiérou. Sokolovna, ve které jsme měli možnost zkoušet dříve, už není zadarmo a musíme platit poměrně tvrdý nájem. Nemáme ani velký fundus. Snažíme se tudíž, abychom měli co nejméně věcí. I proto je celá inscenace postavená „jako“. Na fantazii. Pochopitelně to řeší i otázku, v čem představení vozit. Vše máme zařízené tak, aby se divadlo vešlo do tří aut.

■ **V jakých prostorech hrajete? Ve školkách a školách nebo v divadlech?**

Jak se to povede. Máme nabídkový list pro základní školy a jezdíme po školách. Ale hrajeme i představení na jevištích a v létě jsme třeba hráli na Seči přímo v restauraci. Hrajeme většinou pro první stupeň.

■ **Komunikace s dětským divákem není snadný obor. Dá se zvládnout za všech okolností?**

Zvládnout se dá. Jsme na jevišti tři pedagogové a máme s podobným divadlem docela zkušenosti. Jednou jsme ovšem hráli na přehlídce v Brněnci, kde bylo dvě stě dětí, celý první stupeň. To byl tedy opravdu hukot. Potom jsme asi dva dny nemluvili. Ale stejně to bylo fajn. Děti šly s námi a bavily se. Daleko víc nás trápí, když hrajeme pro děti, které nebavíme. Najednou začnou chodit čůrat, začnou se bavit o něčem jiném a podobně. To se naštěstí tady u vás nestalo. I když byly v hledišti velice aktivní děti. Je pravda, že se nám hraje lépe, když přijdou děti s rodiči.

■ **Jak podobné představení vzniká? Předpokládám, že máte předlohu, v tomto případě Brémské muzikanty nebo Zvířátka a Petrovští...**

Když jsme hledali hru, přemýšleli jsme nejprve o Dlouhém, Širokém a Bystrozrakém. Už kvůli naší vizáži. Nakonec to nějak nevyšlo a my jsme si začali pohrávat s tímto námětem. Máme málo chlapů a hodně ženských a zvířátka mohou hrát i ony. S námětem přišla moje dcera. Začal jsem pátrat a našel Brémské mu-

zikanty i Zvířátka a Petrovští a jejich různé verze. Začali jsme dělat etudy, které jsme s postupem času pospojovali. Scénář vznikal a měnil se v průběhu času.

■ **Hrajete i pro dospělé?**

Právě v současné době drhává parta, které se nechce moc hrát pohádky pro děti, bude mít v neděli premiéru hry Poslední dopis od Františka Langra, při příležitosti ukončení první světové války. Před tím jsme hráli čtyři zpracované povídky od Čechova pod názvem Utopenec. Když hrajeme vážnější kus s druhou partou, trvá nám zkoušení déle. Máme v souboru řadu studentů, a to s sebou nese i problém s časem. Utopence jsme zkoušeli skoro dva a půl roku.

■ **Baví vás víc pohádky nebo dramata pro dospělé?**

Mě osobně baví víc pohádky. Ta parta, která letos přijela do Rakovníka, se spíše chce bavit, a to pohádky a komedie umožňují. Za ta léta s divadlem jsem již toho názoru, že smutných věcí je okolo nás tolik, že se člověk raději pobaví a přijde na jiné myšlenky, než aby odcházel z divadla zničený tím, co viděl. Jsem tedy zastáncem veseloher a pohádek.

■ **Která pohádka tedy bude další?**

Zatím není ještě nic rozhodnuto. Bude to ale určitě zase něco jednoduchého, co by se nám hodilo do souboru. Jde především o to, aby nás to bavilo.

Honza Švácha

PROGRAM:

Pátek 9. listopadu 2018

9.00–10.00 a 11.00–12.00

Tylovo divadlo

DS Vojan Desná – Mladá haluz
režie: Vladka Koďoušková
Z. Svěrák, O. Lipský, J. Melišek, V. Koďoušková

Ať žijí duchové!

(od 5 let)

13.30–15.00,

Rozborový seminář s reflexemi
dětských skupin (Ať žijí duchové!)

18.00–19.15, Tylovo divadlo Inspirativní představení

Nové divadlo Nitra (SR)
režie: Šimon Spišák
Anne Franková, Šimon Spišák

Anna Franková

(od 12 let)

21.00–22.30

Diskuse s reflexemi dětských skupin
(Anna Franková)

Sobota 10. listopadu 2018

10.00–11.15

Tylovo divadlo – jeviště Inspirativní představení

Divadlo D21 Praha
režie: Jakub Šmíd
Božena Němcová, Luděk Horký

Bajaja

(od 4 let)

13.00–14.30

Diskuse s reflexemi dětských skupin
(Bajaja)

14.30–15.00 a 16.00–16.30

Sál Kulturního centra
Fathers & Daughters Praha
režie: L. Rumlena, J. Tlapák,
A. Roubínková
Lukáš Rumlena

Sněhurka a sedm trempaslíků

(od 3 let)

18.00–19.15

Tylovo divadlo

Inspirativní představení

Divadlo J. K. Tyla v Plzni
režie: Lucie Ferenzová
Timothée de Fombelle

Tobiáš Lolness

(od 6 let)

21.00–22.30

Rozborový seminář s reflexemi
dětských skupin (Sněhurka a sedm
trempaslíků)

22.30–23.30

Diskuse s reflexemi dětských skupin
(Tobiáš Lolness)

Neděle 11. listopadu 2018

10.00–11.20, Tylovo divadlo

1. neratovická divadelní
společnost
režie: Miroslav Král

Božena Němcová, Václav
Tomšovský, Miroslav Král

Tři kmotřinky

(od 6 let)

12.45–14.00

Rozborový seminář s reflexemi
dětských skupin (Tři kmotřinky)

14.00

Slavnostní zakončení
Popelky Rakovník, vyhlášení
výsledů a předání ocenění

Divadelní strachy

Strach z režiséra

Ze tmy v hledišti se ozve strašlivý řev. Poletující věty nepostrádají neslušné, až hrubé, místy i vulgární výrazy a herci na jevišti najednou začínou dělat, že právě jich se to netýká. Většinou mají pravdu. Provinivší se subjekt je však zasažen a jeho herecká duše se choulí do plyšového klubička: “Co jsem zase udělala špatně?” “Znovu,” ozve se ze tmy a scéna se sjíždí podesáté ze stejného místa ve scénáři až do okamžiku,

kdy se opět a opět zadrhne na nějakém, nejméně očekávaném, úseku scénáře. Z pódia začíná vzlínat jeden z nejobávanějších hereckých strachů: Strach z režiséra! Zatíná dráčky nejistoty do podbřišků hereček a prostat herců. Spouští stavidla potu mezi lopatkami a podpaží, plní slzné kanálky a znemožňuje smysluplný pohyb. Čím více má vlády nad hercem, tím více režisér řve a chvílemi se zdá, že oba spolupracují na úrovni nevědomí. Zkouší se jiný obraz. Herečka napadená strachem z režiséra kou-

ří svoji pátou cigaretu ve volné půlhodině a popel padá do husitého lógru právě dopité černé silné kávy. Návrat na jeviště se jí zdá zhora nemožný, před kolegy si přijde jako malomocná na sportovním gymnáziu a s úzkostí v duši počítá minuty, které jí zbývají do další jevištní popravky. Dává si velkého ruma a přichází do světla reflektorů. “Omlouvám se vám, Boženko. To víte, jak se zaberu do práce, moc se nekontroluji,” říká režisér a strach z něho je mrtev. Strach z režiséra dokáže zabít jenom režisér.

Honza Švácha

POPELKA ONLINE

Vážení a milí diváci a divačky, v letošním ročníku pro Vás máme novinku: všechna soutěžní představení najdete na webu. Záznamy inscenací můžete sledovat na kanále www.youtube.com/rakafi